

[Udenrigsministeren]

over for de møder, der bliver holdt i dets egen hovedstad. Vi er fra regeringens side indstillet på at gøre, hvad vi kan for, at mødet i København bliver en succes.

Der kommer her det særlige moment ind i billedet, at mødet i København på mange måder kan blive retningsgivende for det efterfølgende møde i Moskva. Det gælder f.eks. de vilkår, der bydes den interesserede offentlighed, de frivillige organisationer og pressen, og i overensstemmelse med god CSCE-skik og i øvrigt da gammel dansk sædvane må vores praksis her være liberal og åben.

Det er selvsagt på nuværende tidspunkt helt usikkert, hvordan situationen vil tegne sig, når vi så skal have det tredje møde i Moskva i efteråret 1991. Udviklingen i menneskerettighedssituationen i Sovjetunionen vil dog meget sandsynligt blive centralt placeret på mødet her. Når vi og andre vestlige lande har accepteret at have det møde i Moskva, var det jo i høj grad, fordi det ville give os en fortrinlig mulighed for at følge udviklingen i sovjetisk praksis, og det vil også om nødvendigt være muligt at lægge pres på Sovjetunionen for at sikre, at den udvikling i sovjetisk menneskerettighedspolitik, der er i gang, og som forekommer at være lovende, fortsætter, og at den også finder udtryk i konkrete skridt til gavn for de sovjetiske borgere.

Så vil jeg da endelig tilføje, at Moskva ikke er tænkt at skulle være sidste station på vejen. Forløbet af de møder, der nu skal finde sted i Paris, i København og i Moskva, skal jo drøftes på CSCE-opfølgingsmødet i Helsingfors, og det er vores forventning, at der i Helsingfors vil blive truffet beslutning om at holde yderligere møder inden for den menneskelige dimension i tiden mellem Helsingforsmødet og det næstfølgende opfølgingsmøde.

Som jeg allerede sagde indledningsvis, er dette en redegørelse, der er koncentreret om CSCE-processens menneskelige dimension. Den økonomiske dimension førte imidlertid også til flere fremskridt, og jeg kan ikke slutte uden at nævne, at også den sikkerhedsmæssige dimension tog et meget stort skridt fremad i Wien. Den 9. marts 1989 åbnede formelt både forhandlingerne mellem de 35 lande og forhandlingerne mellem de 23 lande fra de 2 alliancer om henholdsvis tillids- og sikkerhedsskabende foranstaltninger og om konventionelle væbne-

de styrker i Europa. Og ganske som inden for CSCE-processens menneskelige dimension har vi inden for den sikkerhedsmæssige dimension grund til at håbe på, at Wienmødet vil blive indledningen til en ny og mere konstruktiv fase i Øst-Vest-forholdet i Europa.

Ole Espersen (S):

Jeg vil gerne takke udenrigsministeren for redegørelsen, som jeg synes var fyldig, og som samtidig koncentrerede sig om de væsentlige resultater efter forhandlingerne i Wien. Jeg er enig med ministeren i, at der er grundlag for optimisme. Man skal være en meget karakterfast pessimist for ikke at glæde sig over resultatet efter de 2 års forhandlinger.

Vi synes i vores gruppe, at såvel processen – om end der selvfølgelig var en række problemer i dens forløb – som resultatet absolut bør henregnes til historiens lyse sider. Heri håber jeg at alle partier kan være enige.

Den sovjetiske udenrigsminister var både dristig og optimistisk, da han efter afslutningen sagde, at mødet i Wien har rystet jerntæppet, svækket dets rustne grundlag, skabt huller i det og i det hele taget sat gang i korrosionen.

Om den tidligere amerikanske FN-ambassadør, som mange sikkert husker navnet på, og hvis holdning man sikkert også kender, Jean Kirkpatrick, sagde, at hvis løfterne holdes og principperne følges, vil den enighed, der var om menneskerettighederne i Wien, vise sig at være langt mere betydningsfuld end både INF- og START-traktaterne.

Det er vores indtryk, at den danske regering og det danske udenrigsministerium har øvet en god indsats under forhandlingerne, og det er vores indtryk, at den danske holdning hele tiden har været præget af det, vi alle sammen kan tilslutte os: gerning frem for smukke ord.

Det var i øvrigt nok den holdning – og andre landes tilsvarende – der betød, at et par østeuropæiske lande til sidst måtte give udtryk for visse forbehold. Det er vel et tegn på, at man har presset så langt, man kunne komme, lige til grænsen, og det bør man selvfølgelig også, når det drejer sig om emner som disse.

Det er som sagt på det menneskeretlige område, vi især har grund til at glæde os. Det, der specielt optog konferencen, var retten til at rejse mellem landene og i landene. Og selv om det kan hævdes, at der allerede i de oprindelige